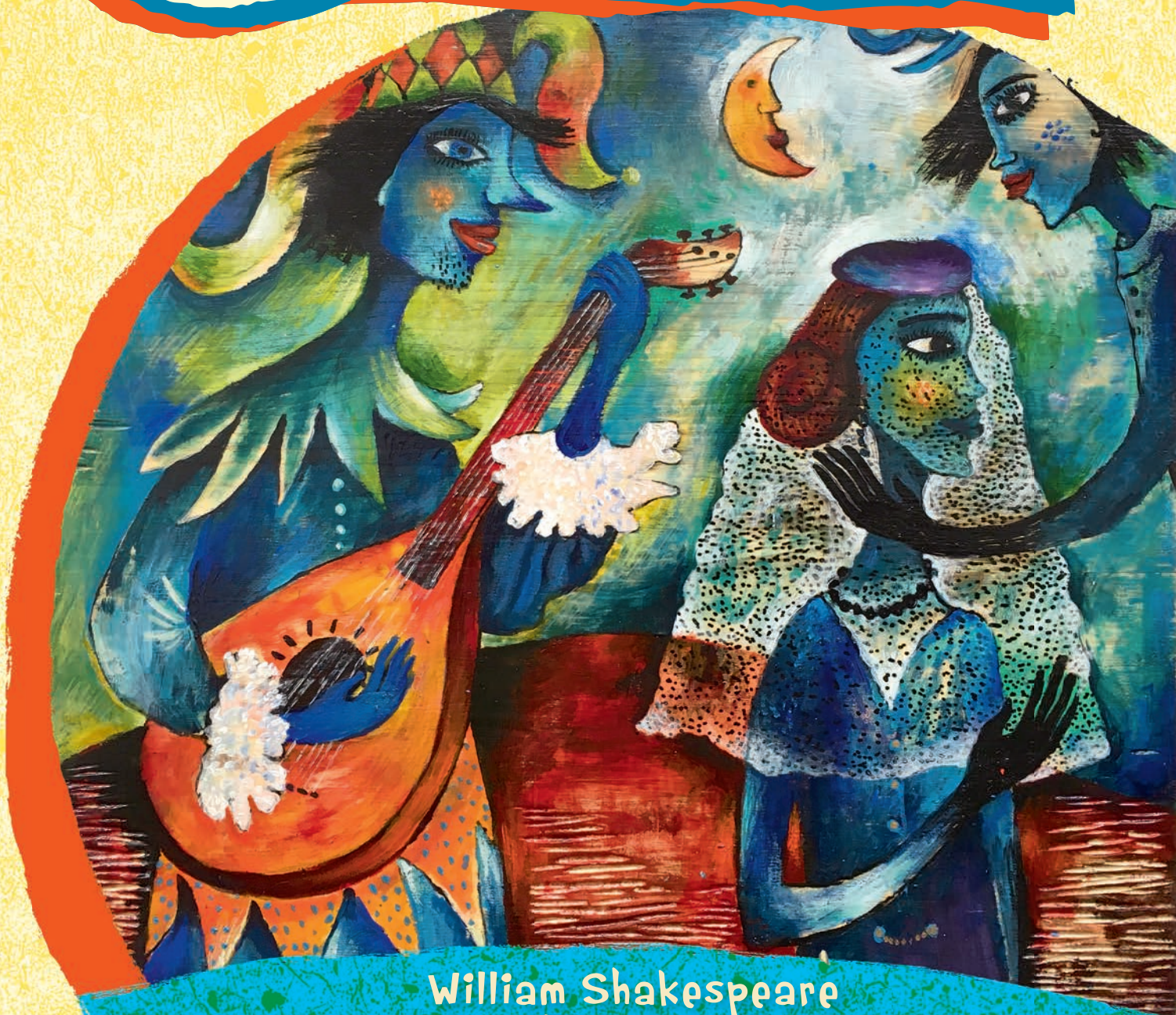

2019. január

imborá

kíváncsi diákok lapja

William Shakespeare

Vízkereszt

László Noémi átiratában

1. rész / 4. oldal

Új folytatásos!

Vízkereszt, vagy amit akartok: összecserélt ikerpár, lóvá tett udvarmester, móka, kacagás és szövevényes történet, amelyet Shakespeare a kutatók szerint 1601-ben írt, és az utolsó felszabadult darab komédiái sorában, összefoglalója mindannak, amit korábbi vígjátékaiban sikerre vitt.

László Noémi átiratában, amelyet májusig folytatásokban közlünk, a szereplők monológjából áll össze a szerelem és bolondozás shakespeare-i világa.

Cimbora Kaláka Pályázat

FŐDÍJ:

részvétel a **15. Cimbora Kaláka Táborban**

2019. július 15. és 20. között
a zaláni Vass Panzióban
(Kovászna megye)
Részletek a 15. oldalon

Cimbora

CIMBORA – 2019. január, XXIX. évfolyam
Szórakoztató irodalmi, kulturális folyóirat
10–15 éves diákoknak
ISSN 1222-1910

A Cimbora árát a Cimbora Alapítvány bankszámlájára várjuk:
CIBAN: RO14BRDE150SV01455331500
BRD Sf. Gheorghe, Fundația Cimbora
Cod fiscal: 8259184

Főszerkesztő: Farkas Kinga
Munkatársak: Csillag István, Forrai Tibor, Gergely Edó,
Jakab Villó Hanga, Keszeg Vilmos, Kónya Éva, Köllő Zsolt,
Müller Henrietta, Szonda Szabolcs, Szócs Imre,
Vetró-Bodoni Barnabás, Zayzon Ágnes

A borítón Darvay Tünde illusztrációja
Borítóterv, könyvtipográfia és nyomdai előkészítés: Csillag István
Kiadja a sepsiszentgyörgyi Cimbora Alapítvány
Készült a sepsiszentgyörgyi T3 Kiadó nyomdájában

Cimbora-szerkesztőség: Szabadság tér 7. szám,
520055 Sepsiszentgyörgy, Kovászna megye, Románia
E-mail: cimboramail@gmail.com / Web: www.cimbora.net

TÁMOGATÓINK

Kovászna Megye
Tanácsa

Kovászna Megyei
Művelődési Központ

Sepsiszentgyörgy
Város Tanácsa

Nemzeti Kulturális Alap

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Nonprofit Zrt.

Tartalom

Cimbirodalom

WILLIAM SHAKESPEARE: **Vízkereszt**

– LÁSZLÓ NOÉMI átiratában –

Feste bohóc meséje ..... 4. oldal

Mária komorna meséje ..... 6. oldal

BALÁZS IMRE JÓZSEF versei

Levelek a hegyről, Csendesedő havazás,

Nyomok havas tájban,

Téli alma, Hóbánya ..... 8. oldal

A fiatalok olvasnak, és véleményük van

olvasmányukról ..... 9. oldal

BERNARD FRIOT: **Sietős történetek**

Az esemény; Zoknik

– SZÓCS IMRE fordításai – ..... 10. oldal

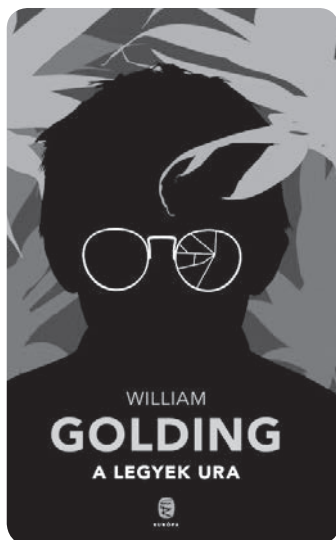
Lackfi János

Ádám loves Éva (9.) ..... 11. oldal

Cimbi olvasólámpája

Az emberi természetről, dupla hangfekvésben

(Jakab Villő Hanga rovata) ..... 12. oldal

Szín-tér

VETRÓ-BODONI BARNABÁS rovata

Köztéri művészettel szeretni az embereket

A Szín-téren: JAUME PLENSA katalán művész .... 16. oldal

Barangoló

KÓNYA ÉVA rovata

Alphonse Mucha szecessziós

csokoládéreklám-plakátjai

(1896–1902) ..... 18. oldal

Istenek tápláléka: a csokoládé ..... 19. oldal

Cimbora tér

„Sokszor úgy érzem: én dolgozom

a világ legjobb munkahelyén”

Jófej könyvtárosok válaszai a Cimborának .. 23. oldal

Edőságok

GERGELY EDŐ rovata

Múltad térképei ..... 25. oldal

Otthon a természetben

KÖLLŐ ZSOLT rovata

A gólyatöcs az idei év madara ..... 26. oldal

Pad alatt

Milyen volt gyerekek lenni

a középkorban? ..... 27. oldal

Cimbi naplója

..... 29. oldal

Keresztretjtvény

Forrai Tibor rovata

Erdélyi írók történelmi regényei ..... 30. oldal

Cimbi képtára

KÓNYA ÉVA rovata

Az istenek édes ajándéka ..... 31. oldal

WILLIAM SHAKESPEARE

Vízkereszt

László Noémi átiratában

Feste bohóc meséje

melyben elsüllyed egy hajó, felmerül halott apák és fivérek emléke, Viola Elíziumot emlegeti, Feste bohóc eltűnik és megkerül, Olivia hét évig nem akar férfit látni, Tóbiás úr mélyre ásódik Mária kebelébe, Malvolio pöffeszkedik, és a bolondot végül nem dobják ki

Voltak idők, amikor szomszédos országok egymással hadban álltak. Messalina és Illyria például. Áruszállító hajóik nemegyszer összeakaszkodtak a nyílt vízen, és hol a rakomány úszott el, hol a legénység veszett oda. Tény, hogy messalinai kereskedőfélnének nem kegyelmeznek Illyriában a csendőrök. Azonnal kiszúrják, mintha külön érzékük volna felismerni őket.

A hajótöröttek, akiket a minap láttam, a csendőrök elől húzódtak a parti sziklabarlangok egyikébe. Lefogadom, hogy messalinaiak, a vihar elsüllyesztette a hajójukat. Bátor fickók ezek, ha abban a nagy időben nekivágtak az útnak. A tenger haragjával dacolni! Íme az eredmény! Volt ott valami asszonyféle is, idáig hallatszott jajveszékelése, pedig elég magasan ül ez a sziklahát. Elíziumot emlegette, ahová bátyja állítólag költözött.

No hiszen! Igencsak megnőtt a költözködés ázsiója mifelénk, sorra utaznak apák, bátyák odaátra. Kiszasszonyom, Olivia grófnő apjaura alig egy éve, hogy itt hagyott bennünket, nemrég pedig a kiszasszony bátyja is utánaholt. Küszöbtől szemöldökfáig feketébe borult a ház, s Festének, az úr kedvenc mulattatójának nem volt maradása.

Amikor láttam, hogy kiszasszonyom már csak nyögni, sóhajtozni, könnyezni, sírni, zokogni, jajongani és óbégatni tud, összepakoltam egy kis motyót, és átballagtam Orsino urunkhoz, aki időről időre szívesen veszi, ha megnevettetem. Gondoltam, majd csak enyhül a kiszasszony bánata, merthogy sokszor míg egyik kezével elvesz, a másikkal ad az Úr. Ám ezt az enyhülést jobban szeretném valami távolabbi, biztonságos helyen kivárni, mert gyászoló kiszasszonyok környékén nem kedvez bohócnak a szerencse.

De bizony Orsino uramnál sem kedvezett az nekem igazán, oda is bevette magát a gyászos hangulat.

Igaz, Orsinónak mindössze a szíve fáj, az pedig csapásnak nagy, szerencsétlenségnek azonban elég kicsi. Sójajtozik tehát Orsino urunk, halálra váltan piheg, hol a hátát, hol a derekát lapogatja, és olyan arcot vág, mintha vackorba harapott volna. Mindennek oka abban keresendő, hogy a herceg nemrég fölfedezte: szívében lángvihar dúl. A vihart Olivia kiszasszony személye robbantotta ki. A robbantást sajnos nem követte boldog beigazolás, ugyanis mihelyt Orsino követet menesztett úrnőmhöz, kiderült, hogy Olivia hét évig nem akar férfit látni.

Drága jó gyászoló asszonyom fátyolba bugyolálta a fejét, és megesküdött, hogy már csak gyászának, apja és bátyja fájó emlékének él. Küszöbét hódoló nem lépheti át. A házasságnak gondolata is kizárva. Úgyhogy hiába a lángoló kebel, Orsino meg sem pillanthatja vágyai kiszasszonyát, a mi Oliviankat. Ősz fejú küldönceit makacs kiszasszonyunk rendre elutasítólag fordítja vissza. A jó herceg csak kókadozik tisztjei körében és andalító dallamokra lógatja a fejét.

Hiába tettem nála tiszteletem, látogatásomban nem volt köszönet. Egész este egy szál szomorú dalt kellett prűnyögnöm neki, feketébe öltözött, marcona urak hallgattak a szalonban itt-ott, mint tálon a savanyú gyümölcs. El is kotródtam, mihelyt lehetett. A búbánatos, kókadt férfinál, gondoltam, mégiscsak jobb a gyász sújtotta hölgy. Majd csak elboldogulok kiszasszonyom fekete szárnyai alatt, mondtam magamnak, és hazafelé vettem az utam.

Kaptam is istenes nagy szidást Máriától, a komornától, hogy tűvé tették értem az uradalmat, és szégyenszemre sehol sem bukkantak rám. Hogy kiszasszonyom már igen aggódott értem. Mondtam Máriának, hogy az ő helyében én inkább nemes Tóbiás úrért aggódnék, mert ha ilyen iramban iszik Olivia

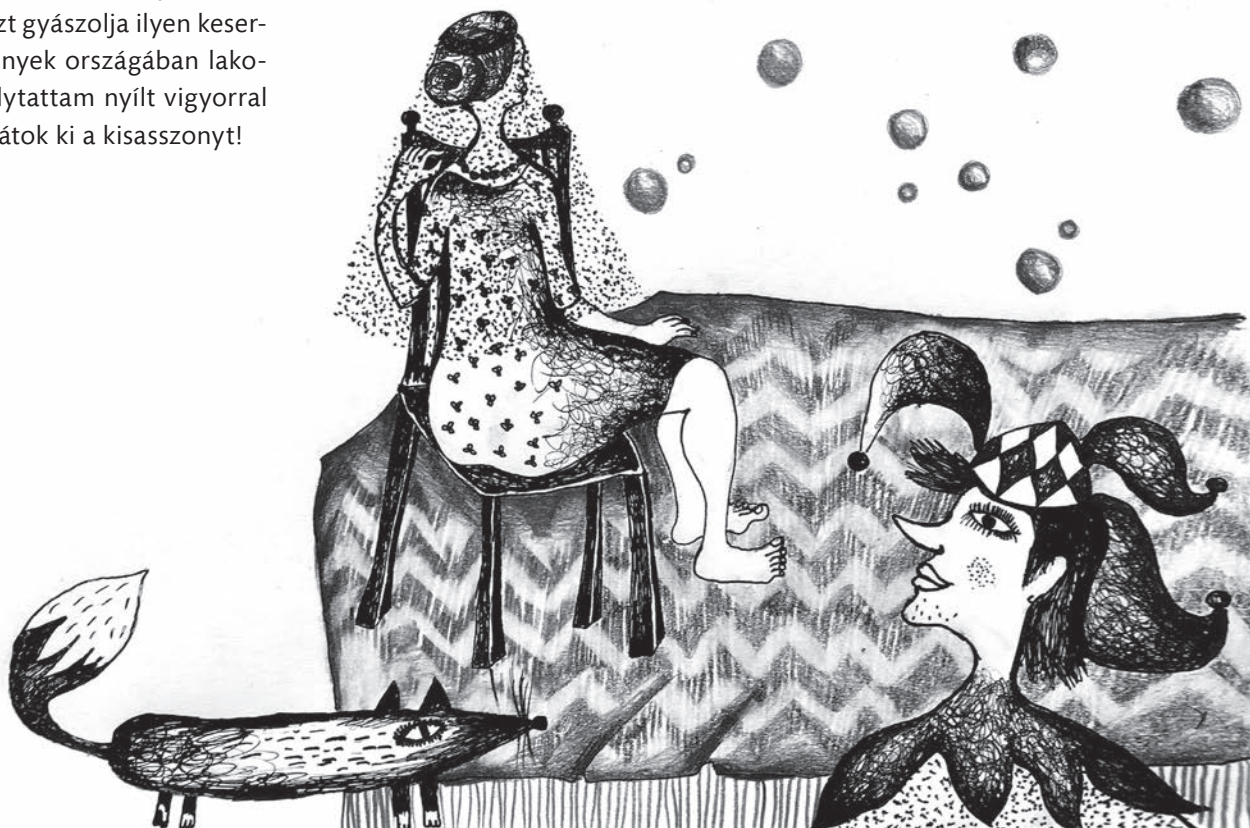
húgocskája egészségére minden adódó alkalommal, könnyen előfordulhat, hogy kisasszonyunk a közeli jövőben nemes egyszerűséggel kidobja. Akkor pedig kezdheti Mária is lógatni a fejét, mert bár senki sem látja, megsúgom, hogy ez a gazember Tóbiás valahogy egészen mélyre ásódott Mária asszonyunk kebelébe. Nagy rejtély, hogyan történhetett, de különösebb dolgok vannak földön és égen, semmint azt csekély értelmekkel bevilágítani tudnám.

Haragudott is rám a kisasszony, azt meg kell vallani. Dobjátok ki a bohócot!, mondta, amikor meglátott, és dühösen toppantott. Nem halljátok, néztem az ott álldogáló léhűtőkre, dobjátok ki a kisasszonyt! Erre mindenki bociszemet meresztett, engem pedig senki sem mert kidobni. Láttam a kisasszonyon, hogy gyász ide vagy oda, nincs ellenére a tréfa. Tudtam, kíváncsi, hogyan húzom ki a csávából magam. A kíváncsiságot tán még a halál sem képes letörni. Bebizonyítom, hogy bolond a kisasszony, mondtam, csak kissé vallatóra kell fognom.

Jól van, bohóc, így a kisasszony, kérdezz, ha annyira biztos vagy magadban. Kit gyászol a kisasszony?, kérdezem. Bátyámat, bohóc, feleli. Bátyád tehát a pokolban senyved, állapítom meg. Nem, bohóc, csattan a kisasszony. Tudom, hogy bátyám a mennyországban van. Akkor hát keresve sem találni nagyobb bolondot a kisasszonynál, hunyorgok én, ha azt gyászolja ilyen keservesen, aki a mennyek országában lakozik, fönt. Íme, folytattam nyílt vigyorral a képemen, dobjátok ki a kisasszonyt!

Mégsem vette el teljesen a gyász Olivia eszét. Huncutul nézett Malvolióra. Sajnos mindent ettől a páviántól vár. Aki régi bútordarab a háznál, de távolról sem olyan feddhetetlen, finom és előkelő, mint amilyennek gondolja magát. Mit tehetek azonban, ha ezt a kisasszony most, kettős gyászában, nem így látja? Malvolio apja is meg bátya is egyszerre, a vén róka pedig boldogan pöffeszkedik a szerepben, amit nem a tisztesség, hanem más balszerencséje és a fájdalom osztott órá.

Jól beszél a bohóc, nem gondolod, Malvolio?, kérdezte tőle a kisasszony. Malvolióba sajnos annyi jóindulat sem szorult, amennyi egy bolhaszívben elfér. Alaposan leszedte a keresztvizet rólam, hogy én mekkora egy fajankó vagyok, hogy a tréfáim ízetlenek, hogy ha a kisasszony nem venné a lapot, egykettőre kifutna lábam alól a föld. Hát köszönöm ezt Malvolio úraságának, minden komornyikok legnyársatnyeltebbikének. Jön ő még az én utcámba. Mindenesetre a kisasszony derekasan megvédett, annyira, mintha édesgyermek is bolondnak készülődne.

Mária komorna meséje

melyben többeknek rosszul áll a szénája, Feste bohóc jóllakik, Tóbiás úr a pohár fenekére néz, Máriának kimegy a lábából az erő, egy ember áll a kapuban, száll a por, döng a padló, András úr táncol, Malvolio fenyegetőzik, de megmenekül a párbajozástól

Voltak idők, amikor ki-ki a saját dolgával törődött, és nem azt nézte, hogyan áll másnak a szénája. Nos, Olivia kisasszonyunk háza táján ezt már régóta nem áll. Engem jó ideje esz a mérge több okból is, de legfőképpen a felfuvalkodott Malvolio bosszant. Az utóbbi időben olyan magasról és annyira foghegyről beszél velünk, sorstársával a szolgaságban, hogy az embernek kinyílik zsebében a nem létező bicska.

Nem mondom, Feste bohóc sem semmi, ahogyan kénye-kedve szerint mászkál Orsino herceg és grófkisasszonyunk otthona között oda-vissza. Pont akkor nincs sehol, amikor a legnagyobb szükség volna rá. Most például, hogy Olivia eszét majdhogynem teljesen elvette a megboldogult öreg gróf meg a néhai drága jó úrfi utáni bánat, és semmire sem volna nagyobb szüksége, mint valami észrevétlenül vidító, tapintatos tréfára, Feste egyszerűen felszívódott. Mindenhol kerestem, sehol sem találtam. Ahhoz, hogy ma reggel csak úgy beállítson. Egyszerűen megjelent a konyhán. Szédelt az éhségtől, és ahogyan a bort nyelte, abból azt is láttam, inni sem kapott jó ideje már.

Hiába próbálok a lelkére beszélni, hogy üljön meg nyugton itthon, a falak árnyékában, nem hallgat ez senkire. Egyből rám pirított, hogy inkább kisasszonyunk bácsikájával, a korhely Tóbiás úrral törődnék, gyógyítanám ki a flaska iránti szenvedélyéből, s akkor rólam is egyből kiderülne: nőnek teremtett, ugye, a fennvaló. Nem tudom, másnak eltértem volna-e, hogy így beszéljen velem. De Festével nincs mit kezdeni, mindenre azonnal két-három csípős, találó szava van. Arról nem szólva, hogy a vesékbe lát, mindenkiről tudja, mi lakozik benne. Ilyen emberrel nehéz vitatkozni. Szóltam azért neki, hogy erről jobb, ha hallgat, de azzal annyiban maradt a dolog.

Szó, ami szó, hiába borissza mihaszna, kimegy a lábamból az erő, amikor Tóbiás urat látom, és nem tud olyat kérni, amit ne teljesítenék. Persze, kérni boron és harapnivalón kívül sajnos nemigen kér tőlem semmit. Ritka az átjárás urak és szolgák között, ugye. Bárcsak Malvolio is eszébe vésné már egyszer ezt a dolgot. Úgy látom ökelmén, inkább az urakhoz tartozónak véli ma-

gát, amikor végső soron mégiscsak szolga. A szolganép feje, meglehet, ez azonban nem sokat változtat azon, hogy ő sem ezüst kiskanállal a szájában méltóztatott a világra jönni.

Persze, a rangos születés nem menti föl minden alól az embert. Itt van például ez a Keszeg András úr, Tóbiás úr cimborája, akit nemrég szabadított szegény kisasszonyunk nyakába a korhely. Hát ekkora egy fajankót nem láttak még ezek a tisztességben megroggyant falak. Hát ez, kérem, egyebet sem tud, mint sületlenséget beszélni és otrombaságot cselekedni, de van még bankó a tárcájában, és amíg ez a helyzet, a minden hájjal megkent és teljesen pénztelen Tóbiás úr le nem száll róla, erre esküdni merek.

Hiába mondtam neki, hogy kisasszonyunk az állandó italgözös hangoskodást, bolond gajdolást, bokázást, kecskebukázást cseppet sem nézi jó szemmel, rám se hederített. Hoztak még bort, kacsintott, és tovább ökörködött az ő nemes András barátjával, akit láthatóan nem sokra tart. Mindenki rájött, épp csak nemes András uram nem. De hát, mint mondtam, az ezüstkanál nem menti meg az embert a rá leselkedő nyomorúságtól.

Amikor Orsino herceg küldönce, az a zöldfülű, ránk tört, akkor is úgy felöntöttek ezek ketten a garatra, hogy Tóbiás úr jobbra-balra dülöngélt a kisasszony színe előtt, beszélni nem tudott, csak böffenteni. Egy ember áll a kapuban, bökte ki végül nagy nehezen. Miféle ember, kérdezi a kisasszony, de Tóbiás úrból ennél több sajnos már nem jött ki. Egy ember, horkantotta újfent, és hogy mit érdeklí őt, felőle akár a Sátán is lehet, mert legfontosabb, ugye, a hit. És azzal angolosan távozott.

Kisasszonyunk Malvoliót küldte a kapuhoz, hogy a pimasz küldöncöt onnan elhessegesse. Csakhogy a pimasz küldöncnek több ész szorult ám a kobakjába, mint a mi felfújt Malvoliónknak, úgyhogy végül beszabadult a kisasszonyhoz és előadta neki a hercegi udvarlóbeszédet. Amit a herceg nem bírt személyesen áticipelni hozzánk, inkább ezt a csinos apródot szalasztotta ide, míg ő maga szerelembetegen heverészik. Mondom én, hogy hiába az ezüstkanál, ugye. S aztán, hogy elselelt, a kisasszony ismét Malvolio őuraságát szalasztotta a küldönc, valami

Cesario után. Csak kihúzza a kisasszonyt is a bolondság a bánatból. Kutya legyen, ha nem habarodott bele abba a selyembajszú tacsóba.

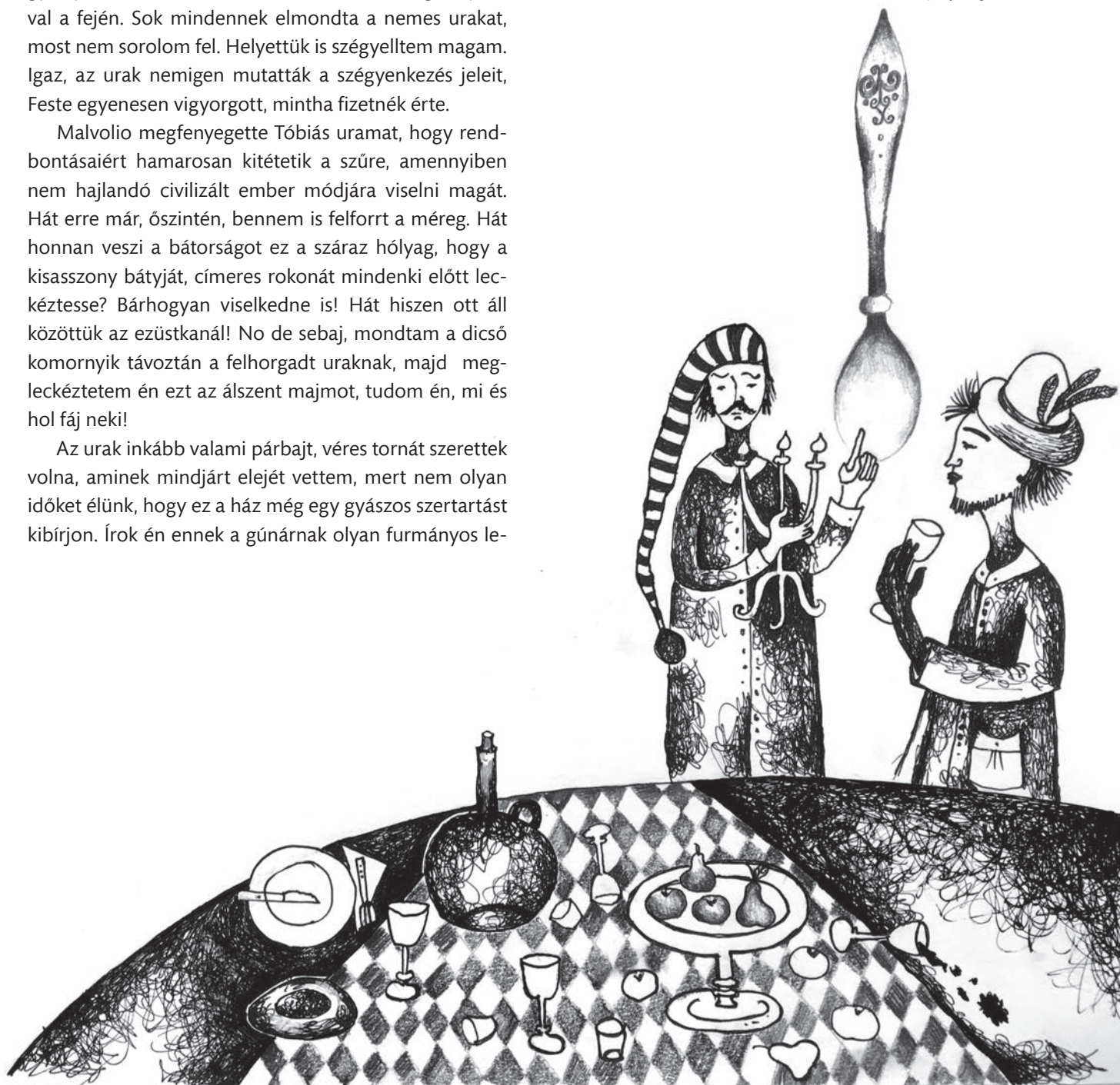
Az itt maradtak azonban igen vígan voltak. Feste, Tóbiás úr és András úr akkora mulatozást csaptak a zene-teremben, hogy éppen rájuk nem omlott a díszes csillár a nagy hejehujában. Szállt a por, döngött a padló. Feste verte a zongora billentyűit, és Tóbiás úr kurjongatott, hogy bort ide, Mária, de tüstént. Majd felakadt a szemük, amikor a kései órán egyszer csak kicsapódott a nehéz tölgyfa ajtó, és ott állt Malvolio öldöklő tekintettel, gyertyával, bokát verdeső háziköntösben, világító sipkával a fején. Sok mindennek elmondta a nemes urakat, most nem sorolom fel. Helyettük is szégyelltem magam. Igaz, az urak nemigen mutatták a szégyenkezés jeleit, Feste egyenesen vigyorgott, mintha fizetnék érte.

Malvolio megfenyegette Tóbiás uramat, hogy rendbontásaiért hamarosan kitétetik a szűre, amennyiben nem hajlandó civilizált ember módjára viselni magát. Hát erre már, őszintén, bennem is felforrt a méreg. Hát honnan veszi a bátorságot ez a száraz hólyag, hogy a kisasszony bátyját, címeres rokonát mindenki előtt leckéztesse? Bárhogyan viselkedne is! Hát hiszen ott áll közöttük az ezüstkánál! No de se baj, mondtam a dicső komornyik távoztán a felhorgadt uraknak, majd megleckéztetem én ezt az álszent majmot, tudom én, mi és hol fáj neki!

Az urak inkább valami párbajt, véres tornát szerettek volna, aminek mindjárt elejét vettem, mert nem olyan időket élünk, hogy ez a ház még egy gyászos szertartást kibírjon. Írok én ennek a gúnárnak olyan furmányos le-

vélkét, hogy menten azt hiszi, Olivia kisasszonyunk titokban őutána epekedik. Hát nem szinte hajszálla olyan a kézírásom, mint drága jó úrnónké? Dehogynem! Hát nem úgy van, hogy némely régi céduláról azt sem tudjuk, melyikünk írta? Dehogynem! Hagyják csak rám az urak, mondtam nekik, úgy megtáncoltatom én ezt a pompázatos Malvoliót, hogy egy életre emlékezni fog rá! Azzal egy füst alatt el is küldtem őket lefeküdni, mert azért mégiscsak sok, amit ezek a bakmajmok éjnek idején, italos fejjel elművelnek. Nem finom nőszemélynek való dolgok ezek!

(folytatjuk)

Levelek a hegyről

1.

A fehérség sötétben tejút,
hajnalban a rés a szemhéjak között,
reggel beíratlan papírlapok színe,
délelőtt kórházi semmittevés,
délben tejszín, meggylevésben.
Délután le hull a hó,
szürkületkor piszkolódik el,
de este újra tiszta a hold ezüst fényében.
Akkor érkezik az éjjel.
A fehérség sötétben tejút.

2.

A hegycsúcsok a tóban laknak,
hegymászó-felszerelést vesz most, aki alá szállna.
A hó fehérje és a víz sötétje
találkozik a magashegyi bűvár szemében,
elolvad a hó, és sötét vízzé változik.
Kristálytekintete lesz a víznek a felhőkben,
s a hókristály utasait beszippantja a Nap.

Csendesedő havazás

Hó hull, hó tapad,
Készülnek a hófalak.
Hóvár, hóerőd
Visszaver vad túlerőt.

Hószín hógolyók,
Tenyerekben elbújók,
Hosszú hócsaták,
Csendesedő éjszakák.

Hó hull, hó suhog,
Pelyhet fújnak angyalok,
Hó száll, hó lebeg,
Hullás közben szendereg.

Pincénk polcán ébredtem,
Sötét honolt, de élveztem.
Héjam fekete, ha nem nézed,
Ha villany gyullad,
Megpirosulnak az emlékek.

Hóbánya

A hóbányában a levegő hős.
Falai fehérek, a csend suhogós.

A hóbányában sok a hóember,
Havibérlettel, családi jeggyel.

A hóbányában a hóérc fogytán,
Pár pihe ül csak a gyermekek orrán.

Nyomok havas tájban

Csizmám nyomait befedi a hó,
A színe milyen volt, nem tudható.
Kesztyűm anyagát hóvár őrzi,
De finoman kell a nyomát kiköbözni.

Szárny suhogását szél suttogja,
Csillag fényét faág kifogja,
Felszikkaszt az éjben minden,
Csendek helyébe ének libben.

Téli alma

Azt álmodtam, a hóban fekszem,
Fehér a héjam, fehér a kertem.
Hüvös kuckót fekszem a hóba,
Éjjel hüvösen nézek a holdra.

A fiatalok olvasnak, és véleményük van olvasmányukról

Egy csapat lelkes egyetemista, a kolozsvári bölcsészkar diákjai úgy döntöttek: végre olyan író-olvasó találkozót szerveznek, amelyekre elsősorban fiatal olvasókat és csak másodsorban felnőtteket, tanárokat, érdeklődőket hívnak meg.

Az első találkozón a kolozsvári Zágoni Balázst faggatták, akivel a *Cimbora* novemberi számában olvashattok interjút. Balázs a beszélgetésen válaszolt olvasói kérdéseire, de neki is voltak kérdései, amelyekben a résztvevők véleményére számított. Az író, aki most már a *Fekete fény* második, befejező kötetét írja, arra volt kíváncsi, hogy milyen részletekről, szereplőkről szeretnének többet megtudni A Gömb (azaz az első rész) olvasói. Kiderült, a közönséget például a főszereplő Vik barátjánőjének története érdekli jobban, illetve a fiú édesanyja, az édesanya és a nevelőapa közötti viszony, no és persze az, hogy valójában micsoda is maga a Gömb.

A második alkalomra Budapestről érkezett Kolozsvárra Szabó Borbála, aki főként drámákat ír, viszont van egy ifjúsági regénye is, a *Nincsenapám, seanyám*. A mű eredetileg színházi előadásra készült, a budapesti K Stúdió Színházban rendezték meg fiatalok számára. Az előadás jelenleg is műsoron van. Ez a találkozó kevésbé szólt az írói műhelytitkekről, mint a Zágoni Balázssal szervezett beszélgetés. Borbálával nagyon hamar szót értettek a 9–11. osztályos tanulók, és főleg a regény személyes részeire voltak kíváncsiak. A főhős alakját sok tekintetben az író nő kamaszkori énjé ihlette, és nem csak azért, mert mindkettejüket Borinak hívják. A résztvevők olyan személyes kérdésekről beszélgettek az íróval, mint a családon belüli alkoholizmus, a kamaszok életérzése, hogy minden ellenük van, a kiutak lehetősége nehéz élethelyzetekben vagy a humor fontossága.

A találkozó alkalmával jó volt látni a fiatalokat felszabadultan, őszintén beszélgetni és kérdezni az irodalom-

ról. A könyvről az egyik résztvevő, Ambarus Egyed Ágnes így vélekedett: *„Be kell vallanom, kritikusán kezdtem neki a könyvnek, azonban egyre jobban belemélyedve az olvasásba, rá kellett döbennem, hogy ez nem egy megszokott ifjúsági regény. Ráadásul minden egyes gondolat, minden egyes történet, minden egyes mozzanat elrepít egy gondolkodással és felismerésekkel teli útra. Örülök, hogy egy mindennapi történet nem mindennapi bemutatásán keresztül tekinthetem meg a fájó, de annál aktuálisabb problémákat, amelyekkel, bár nem tudjuk, sokunk küzd. Élmény volt!”* (Tornai Orsinak az estről szóló beszámolójából)

A szervezők a Móra és a Tilos az Á Kiadótól kapott könyvek példányait a részt vevő osztályoknak már előzetesen odaadták, így a szerzőkkel való beszélgetésig a fiatalok el is olvashatták azokat. Nemcsak a fiatalok gondolták úgy, hogy a szervezőknek sikerült izgalmas regényeket választaniuk, hanem a magyartanárok is megerősítették ezt: *„végre olyan könyveket olvastak a diákok, amelyek nem hagyták hidegen őket”.*

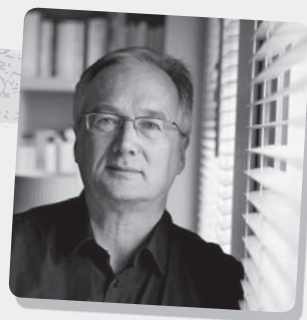
Még több hasonló alkalmat!

Jakab Villó Hanga

Sietős történetek

Az esemény

Nagyon unalmas dolog reggel felkelni és kimászni az ágyból egy egész napra.

Ma a reggelinél egy csörgőkígyót találtam a cukortartóban. Tegnap egy pápaszemes kígyó volt ugyanott.

Aztán a kakaómat sem tudtam meginni, mert a bögrémben egy szíren lubickolt.

Amikor szendvicset akartam kenni, a kenyér megszólt. Álmos hangon ezt mondta: „Nem ártana, ha kezet is mosnál.”

A fürdőszobában egy varázsló azzal szórakozott, hogy a szivacsot királyfivá, apát meg százlábúvá varázsolta. Apá-

ra rá kellett szólnom, hogy szíveskedjék kimászni a mosdókagylóból, a varázslót pedig megkértem, hogy állítsa le magát.

Amint átmentem a nappalin, a testvérem épp a tévét ette. Aztán persze csodálkozik, hogy fáj a hasa!

Visszamentem a szobámba, és, mint lenni szokott, összevettem a nővéremmel. Ha legalább ezerszer

el nem mondtam neki, hogy ne lebegtesse a szárnyait a szobában! Jól tudja, hogy tüsszögök, köhögök, krádogok és fulladozom tőle. Feldühödtem és kihajítottam az ablakon, ő meg feltelepedett az első villanypóznára.

Aztán üldözőbe kellett vennem az iskolatáskámat, amelyik ugrálni kezdett, mint egy kerge kenguru, csak laszszóval tudtam elkapni. Nem gond, már szokva vagyok.

A liftet nem tudtam használni, mert az egerek diszkót tartottak benne. Szemmel láthatóan remekül szórakoztak.

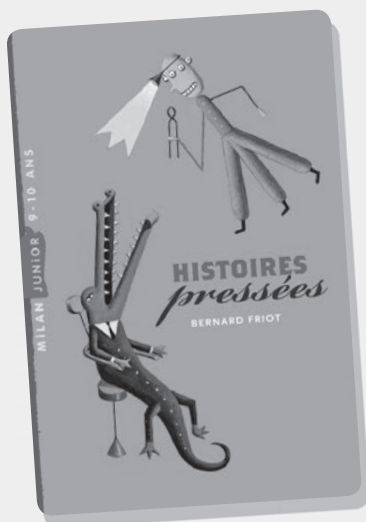
Négyesével vettem a lépcsőket, majdnem felborítottam Lebart urat, aki épp sétálni vitt egy aligátort, és elsodortam egy öreg nénit, aki kézen állva közlekedett.

A házból kilépve lendületet vettem, hogy átutorjam a szakadékot, mely a járda helyén tátongott. Mint általában, egy csomó figyelmetlen járókelő belepottyant, hallatszott, ahogy üvöltének.

Arra gondoltam: „Ha ez így megy tovább, meghalok az unalomtól. Hogyhogy nem történik velem soha semmi érdekes?”

De épp abban a pillanatban valaki megveregette a vállam. Marie volt az. Rám kacsintott, és ennyit mondott: „Szia!” Azzal el is tűnt a tömegben.

Néztem, ahogy távolodik, és a fejemben elindult egy dallam.

Zoknik

A suliban az igazgatónőt ritkán látjuk: szinte mindig az irodájában kuksol. Néha végigmegy a folyosón: egy szürke árnyék és két színes folt. A színes foltok a zoknijai. Mi csak ezt nézzük. Több tucat pár különböző színű zoknija van: almazöld, világoskék, csíkos, nyomtatott, hímzett...

Reggel, ahogy megérkezünk a suliba, mindenki azon töpreng: vajon milyen zoknit húzhatott ma? Mert az igazgatónő zoknijai valamit jelentenek. Csak az a baj, hogy senki sem tudja, mit.

Eleinte arra gondoltunk, hogy az időjárással függhet össze: „világossárga a napsütéses délutánokhoz”, „egérszürke a reggeli ködökhöz” meg hasonló. De azt figyeltük meg, hogy a lila pettyes fehér zoknit egyaránt viseli olyankor, amikor zuhog az eső és amikor ragyogón süt a nap.

Aztán azt hittük, a zoknik színe a napi menüt jósolja meg az étkezéskor. Holott szó sem volt erről. Az igazgatónő almazöld zokniban sétál? Mi a menzán véres hurkát

kapunk, vagy éppen rántott halat, esetleg spenótfőzeléket tükörtojással.

Így hát arra a következtetésre jutottunk, hogy biztosan aszerint választ zoknit, hogy milyen hangulatban van. Halvány rózsaszínűt, amikor jókedvűen ébred, sárga és vörös cikcakkokkal mintázottat, amikor paprikás kedvében van. De hát az igazgatónőnek nincsenek hangulatai, szürke és néma, akár egy betontömb. Mindig.

Ma rájöttem a zoknirejtély nyitjára. Mikor reggel végigment a folyosón, más ötletem támadt. Nem lefelé néztem, hogy a zokni színét megállapítsam, hanem egyenesen előre: nem a lábára, hanem a fejére szegeztem a tekintetemet.

Na és pont ebben áll a zoknik titka: az igazgatónőnek nincs feje. Csak hátul egy konty, elől egy szemüveg.

(Forrás: Bernard Friot: – Histoires pressées / Sietős történetek)

Szőcs Imre fordításai

LACKFI JÁNOS Nem kötelező irodalom (9.)

Ádám loves Éva

Vajon milyen témában születik a legtöbb rossz vers ebben a pillanatban?

Ha behunyjuk a szemünket és koncentrálnunk, kristálytisztán halljuk, hogy világszerte több százezer vagy talán -millió ember ír rettenetes gyenge szerelmes verseket. Kapar a toll veszettül, kattognak a billentyűk...

Kamaszkorában, akár bevallja, akár nem, majdnem mindenki ilyenekkel piszkítja tele a papírt.

Mi ezzel a baj? Az égvilágon semmi. A legtöbb ilyen szöveg nem is igazán szerelmes vers, hanem afféle rímbe szedett szolgálati közlemény.

„Tassék vigyázni, az A-vaagaanyon szárelem áll be, tassék vigyaazni!”

Hogy mi a különbség szerelmes vers és szerelmi szolgálati közlemény között? Leginkább a cél!

A vers esetében a cél valaminek sokak számára új és izgalmas megfogalmazása. A virtigli szerelmes erre nagy ívben... füttyül. Ír egy ragyogó szerelmes verset Gizinek, mondjuk, így:

„Nagyon szeretsz engem, Gizi, Ez az érzés nagyon izgi.”

Mikor minősül ez jó versnek? Ha egy akadémikus megdicséri? Neeem.

Ha bekerül a tankönyvbe? Neeem!

Ha Kossuth-díjat kapok rája? Neeem.

Ennek a versnek az egyetlen minőségellenőre Gizi, akinek azonnal és bérmentve belém kell szeretnie. Különben megsemmisítem, széttépem, felgyújtom. A papírt vagy Gizit, ez már vérmérséklet kérdése.

Vagyis a versnek ez esetben konkrét haszna van – vagy nincs.

Ez nem azt jelenti, hogy költők ne próbáltak volna meg verssel csajozni; igaz, nem mindig jártak sikerrel.

Petőfiről jegyezték fel, hogy mivel több verséből népdal lett, egyszer meghallotta, amint egy csinos kiscselédlány a kútra igyekezve éppen az ő egyik ilyen, nép ajkára került, „folklorizálódott” versét dúdolja. Oda-szambázott hát, bajszát pödörgetve, hogy helló, kicsike, eztet pont én írtam. Mire a nép ajka valahogy így: „ugyan, menjen már az úr, hagyjon békét, még hogy maga írta, de rossz duma ez!”

Hát, ez nem jött be, pedig tényleg ő volt a szerző.

Szóval jó vers is alkalmas lehet a hódításra, de a hódításra készült, szaktudás nélküli versek sokszor elég bi-

cebócák. Hogy ez miért van? Hát mert a teremtés kezdetén, amikor Ádám azt súgta Éva fülébe: „I love you, baby, so much”, vagy valami ilyesmit, ógörögül vagy ivritül vagy őseemberül, akkor ez volt a legszebb szerelmes verssor, senki soha ilyet még senkinek nem mondott.

Azóta azért pár milliárdszor elhangzott a világtörténelemben...

És még ma is elhangzik, ha egy bevásárlóközpontba vagy benzinkúti fiúvécébe (esetleg lányvécébe, fakultatív) lépünk. „Áj lávjubéjbi, jeeee, jeee.”

Szóval nem túl eredeti, nem túl vadiúj mondat, művészileg nem áll már a lábán.

Vagyis a szavaknak van úgynevezett „kopási állandójuk”...

A bősziült szerelmes versek kellékei, a gyöngyök, rózsák, csillagkocsányos felfakadások és tűzvirágbimbós ömledézések, bizony, elkoptak már kissé!

Ez, persze, nem azt jelenti, hogy személyes kapcsolatainkban takarékoskodjunk a „szeretlek”-ekkel, mint a székely bácsi, aki közli a nejével: „Amikor elvettelek, mondtam, hogy szeretlek, ha lesz változás, értesítelek.”

Természetesen, az eredetiséget hajszolva, ne mondjuk kedvesünknek, hogy: „te krokodilbőrbe bújt propelleres lila zsiráf!”

Am irodalmilag sokatmondó, hogy József Attila orvosi sétát tett párja érrendszerében, Juhász Gyula félrecsúszott nyakkendőben talált rá a tűnt szerelemre, Baudelaire pedig kutyadöghöz hasonlította a leánykát.

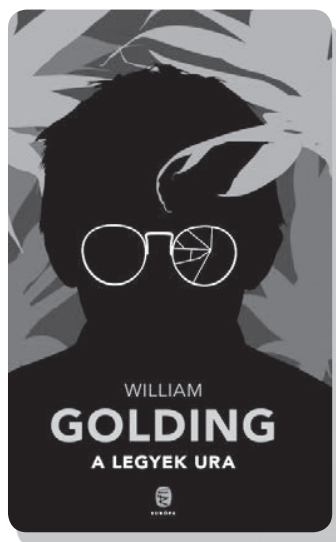

Az emberi természetéről, dupla hangfekvésben

Legyen szó szerelemről vagy az emberi élet céljáról, az irodalom személyes és társadalmi létünkre kérdez rá. Sok művészeti alkotás az emberi természet árnyoldalaira vet fényt, így például arra, hogy létezik a szegénység, igazságtalanság, zsarnokság.

Négy olyan regényt ajánlok, amelyek krízishelyzetben mutatják meg az embert, jó és rossz lehetőségeivel együtt.

Két klasszikus

WILLIAM GOLDING

A Legyek Ura

Európa, 2018

William Golding *A Legyek Ura* megírásáig tanárként dolgozott, később irodalmi sikere lehetővé tette, hogy teljes erőbedobással íróként dolgozzon. Az 1983-ban neki odaítélt irodalmi Nobel-díj indoklása: „Regényeiért, melyek a realiztikus elbeszélőművészet szabatoságával és a misztikum diverzitásával és univerzalitásával megvilágítják az emberiség helyzetét a mai világban.”

Bár gyakran előfordul, hogy fiatal szereplői miatt ifjúsági műként beszélnek *A legyek uráról*, és van, ahol suliban is kötelező olvasmány, a szerzői szándék szerint nem kifejezetten fiataloknak íródott a regény.

Mit mond a regény az ember természetéről?

Az 1954-ben megjelent könyv a második világháború felfoghatatlan tragédiájának lenyomataként is olvasható: képes-e az ember emberséges maradni, és ha nem, mi ennek az oka?

A történetben egy repülőgép-szerencsétlenség túlélői, néhány tizenéves angol kisfiú, egy lakatlan szigeten találnak menedéket: kezdetben sikerül összefogniuk, hogy életben tartsák a tüzet, amelynek füstjele megmentheti őket, aztán mégis egymás ellen fordulnak. A fiatal srácok egyik részét hamar elragadja a túlélésért – talán inkább a hatalomért – vívott harc, ennek pedig, ahogyan a felnőtt társadalomban is, tragikus következményei lesznek.

„Sokáig kellemes, szinte idilli játéknak tetszik az egész: a jól nevelt angol fiúk ragyogóan megbirkóznak a nehézségekkel, s követik Ralph-ot, a született vezetőt, aki tüzet gyújt, és expedíciót vezet a sziget felderítésére. Ám az idillben – eleinte szinte észrevétlenül – sokasodnak a bajok: a vezérszerepre pályázó Jack nem hajlandó engedelmessé válni Ralph-nak, és a fiúk közül egyre többen állnak mellé, s imádják vele együtt a Legyek Urát.” (a könyv fűlszövege)

A regényt a 21. században – nagy egyszerűsítéssel – az iskolai megfélemlítés elrettentő példájaként is lehet olvasni, de már olyan adaptáció is készült belőle, amelyben az összes szereplő lány, mondván, lányok is lehetnek hasonlóan kegyetlenek, mint a történet fiú szereplői.

„Tudom, hogy itt nincs szörny... úgy értem, olyan, ami agyarral, karommal támad... s azt is tudom, hogy itt nincs mitől félni... Szünetet tartott.

– Hacsak...

Ralph nyugtalanul megmozdult.

– Hacsak...?

– Hacsak az emberektől nem.”

GEORGE ORWELL

1984

Európa, 2018

„Semmi sem a sajátod azon a néhány köbcentiméteren kívül, ami a koponyádban van” – olvashatjuk Orwell 1949-ben publikált regényében. A szerző minden írását átszövik személyes tapasztalatai: Indiában dolgozott helyettes felügyelőként, de nem értett egyet az angol gyarmatokat elnyomó politikával, ezért öt év után visszatért Angliába. Élt London és Párizs legszegényebbjei között, alkalmi munkákat vállalt, közben íróként és riporterként dolgozott (a BBC-nél is), de a spanyol polgárháborúban is részt vett (*Hódolat Katalóniának* című könyvében ír erről).

A Big Brother elnevezésű valóságshow Magyarországon 2002-ben, Romániában 2003-ban indult. A *Nagy Testvér mindent lát* gondolata Orwell regényének egyféle megvalósulása, hiszen a műsorban részt vevők egy ismeretlen hangnak engedelmessé válnak (kitűzött feladatokat kell megoldaniuk), miközben minden lépésüket megfigyelik, ellenőrzik.

Az *1984* célja nem a szórakoztatás, hanem a diktatórikus állami berendezkedés kritikája, amelynek dísletét az író a jövőben rendezi be, de elemeit saját korából meríti – ahogyan ő maga vallotta.

Az *1984* világában olyan mértékű elnyomás valósul meg, amelyben az emberek szavai, gondolatai és érzései sem szabadok. A Gondolatrendőrség, a Nagy Testvér, aki mindent lát, a félelemkeltés összes eszközét használja, hogy uralkodjon az emberek felett. Lehetséges a szerelem egy ehhez mért elnyomó rendszerben? – adódik a kérdés, hiszen a főhőst is ez az érzés készíti a rendszerrel szembeni cselekvésre.

Mit mond a regény az ember természetéről?

A regény nem pusztán egy elnyomó állam kritikája, hanem az értelmetlen háborúé is, hiszen történetében nagyon sok valóságelem visszatér, amelyeket a brit szerző maga is megtapasztalt a második világháború alatt: mélyszegénység, gyűlölet, megfélemlítés, pusztítás és kiüresedett értékek. A történetben uralmon lévő hatalom, a Párt három jelmondata mindenhol látható „A HÁBORÚ: BÉKE. A SZABADSÁG: SZOLGASÁG. A TUDATLANSÁG: ERŐ.”

A Nagy Testvér tekintete elől nem lehet elrejtőzni. Kérdés: az áruláson kapott Winston, akit a Szeretet-minisztériumba visznek, hogy megkínózzák és átprogramozzák a gondolatait, képes-e kitartani meggyőződése mellett?

Két kortárs

FRANCK PAVLOFF

Barna hajnal

Csimota, 2017

A *Barna hajnal* című novellában egymást kiegészítve érvényesül az illusztráció és a szöveg. A papírszínház jeleneteiben fokozatosan követhetjük, hogyan válik minden barnává a Barna állam nevű fiktív társadalomban: először csak a nem barna macskák és kutyák tartását tiltják be, de az intézkedések fokozatosan bekúsznak az emberek bőre alá is.

A diktatúra kialakulását bemutató novellát 24 nyelvre fordították le, Franciaországban iskolákban is olvassák.

„Be kell vallanom, hogy zavarba hozott első olvasásra. Persze, nem is egy olyan szövegről beszélünk, amely kokettálna vagy finomkodna. Olyan írás, amelyben nem találunk cukormázat. Talán az áll legközelebb a valósághoz, ha úgy fogalmazok, hogy meglepett. Sokáig nem is tudtam, hogy milyen oldalról fogjam meg. A *Barna hajnal* nem hagy lélegzetet az olvasónak. Kifigurázza a megszokásainkat, az elvárásainkat. Nyugodtan kimondhatjuk, hogy tudatos provokáció” – fogalmaz a novellát illusztráló Grela Alexandra.

Mit mond a novella az emberi természetről?

„Hőseink”, a két férfi, akik kezdetben csak szemlélői az eseményeknek, addig nem mozdulnak ki kényelmes pozíciójukból, míg nem kezdik saját bőrükön érezni a rendszer bénító erejét. Kényelmük és önzésük az, ami megakadályozza őket abban, hogy észrevegyék, mi folyik körülöttük.

„Lábunkat kinyújtva ültünk a napsütésben Charlie-val. Nem igazán beszélgettünk: megosztottuk egymással csapongó gondolatainkat, anélkül, hogy igazán odafigyeltünk volna arra, mit is mond a másik. Jóleső pillanatok voltak: kávékat kortyolgatva hagytuk, hogy teljen az idő.

Amikor mondta, hogy el kellett altatnia a kutyáját, meglepődtem, de csak ennyi. Mindig szomorú, ha egy blöki öreg korára lebetegszik, de tizenöt éves kora után hozzá kell szokni a gondolathoz, hogy egy nap elpusztul.

- Érted, nem tudtam volna barnának eladni.
- Ja, egy labradornak nem igazán az a színe. De mi baja volt?
- A kérdés nem ez. Nem barna kutya volt... Ennyi!
- A fenébe, mint a macskáknál?
- Igen, pont úgy.

A macskáknál tudtam róla. A múlt hónapban meg kellett szabadulnom az enyémtől, egy keveréktől, mert annak idején az a rossz ötlete támadt, hogy fehéren jöjjön a világra, fekete folttal.

Való igaz, hogy a macskák túlszaporodása elviselhetetlenné vált, és a Nemzetállam tudósai szerint jobb a barnákat megtartani. Csak a barnákat. Az összes szelekciós vizsgálat igazolta, hogy jobban alkalmazkodnak városi életünkhöz, almaik kisebbek, és sokkal kevesebbet esznek.

Na jó, a macska végül is csak macska, és mivel a problémát így vagy úgy meg kellett oldani, legyen hát rendelet a nem barna macskák eltörléséről. A legtöbb vallási vezető jóváhagyta az intézkedést.

A városi milícia ingyen osztotta az arzénpirulát, ami a pástétomba belekeverve egy szempillantás alatt kinyuvasztotta őket.

A szívem összeszorult. Aztán az ember gyorsan elfelejti.

Hogy most a kutyák, az kissé jobban meglepett, nem is tudom, miért, talán mert nagyobbak, vagy mert az ember társai, ahogy mondani szokás. Mindenesetre Charlie éppoly természetesen beszélt róla, mint én a macskámról, és kétségkívül igaza volt. A túlzott érzékenység nem vezet sehová, és ami a kutyákat illeti, biztosan úgy igaz, hogy a barnák a legellenállóbbak.

Nem nagyon volt már mit mondanunk egymásnak; elváltunk, de valami furcsa érzéssel. Kicsit kényelmetlenül, mintha elhallgattunk volna valamit.”

FELEJTHETETLEN TÖRTÉNET BÁTORSÁGRÓL, GYÁSZRÓL
ÉS SZERETETRŐL A LEGSÖTÉTEBB IDŐKBŐL

MONICA HESSE

A kék kabátos lány

Tilos az Á Könyvek, 2017

„Nem akarom látni azokat az embereket, akiket a katonák magukkal visznek. Gyávaság, tudom, de nem akarok arra gondolni, hogy engem csak azért nem visznek el, mert szőke a hajam és megfelelő a családnemem” ►►

15. Cimborá Kaláka Pályázat

Pályázat **10-15 éves** kíváncsi **diákoknak**

Nyeremény

részvétel a **15. Cimborá Kaláka Táborban**

Néhány év kihagyás után 2019-ben ismét találkozhatnak a Cimborá olvasói és szerkesztői, munkatársai: együtt táborozunk Sepsiszentgyörgy mellett, Zalánban a Vass Panzióban július 15. és 20. között. A játékokból, műhelymunkából, kirándulásból, esti tábortüzes éneklésből összeálló program lényege az ismerkedés és a közös alkotás öröme.

A táborba pályázat útján juthatsz el két módon:

1. Csapatot verbuválsz, és bejelentkeztek a Kaláka versenybe

2. kiválasztasz egyet a következő (februári) lapszámban megadott témák közül, és egyénileg készíted el a pályázatodat az április 15-ei határidőig

Kaláka Verseny

Öttagú csapatok jelentkezését várjuk február 15-éig a cimboramail@gmail.com e-mail-címre.

A jelentkezésnek tartalmaznia kell (a tárgyhoz írjátok oda: Cimborá Kaláka Verseny) a csapat nevét, a csapat tagjainak nevét, életkorát, az iskolát, osztályt, ahol jártok, valamint a kapcsolattartó személy nevét és e-mail-címét. Feltétel: minden csapattagnak 10 és 15 év közöttinek kell lennie! A verseny fordulóiban próbára tesszük kreativitásotokat, találmányotokat, tárgyi tudásotokat, írás- és rajzkészségeketet is.

Február 15-e és április 15-e között zajlik a háromfordulós verseny, amelynek során e-mailen küldjük el a szabályzatot és a feladványokat a csapatoknak. Eredményhirdetés: május 6-án. Pályázati munkáitokat a Cimborá szerkesztői értékelik: Farkas Kinga, Jakab Villó Hanga, Kónya Éva, Szonda Szabolcs, Vetró-Bodoni Barnabás, Zayzon Ágnes.

►► - olvashatjuk Monica Hesse tizenéves főszereplőjének gondolatait, aki olyan korban él, amelyről nekünk történelemkönyvekből vagy dokumentumfilmekből van ismeretünk.

A *Kék kabátos lány* - az itt ismertetett előző három könyvhöz képest - a történelmi realitáshoz szorosabban kötődik. A második világháborút egy fiatal lány szemszögéből mutatja meg, vele járjuk be Amszterdam macskaköves utcáit, a feketepiacot, ahol árut próbál szerezni, amellyel kereskedve eltarthatja családját. Egy olyan 17 éves lányt látunk, akit megedzett a háborús időszak, aki minden érzelmet és a teljes külvilágot megpróbálja kizárni, hogy segíteni tudja a családját.

Hanneke azonban fokozatosan bevonódik a körülötte folyó szörnyűségekbe, amikor pedig egyik feketepiaci ügyfele arra kéri, hogy keresse meg a kék kabátos zsidó lányt, már nem tudja tovább távol tartani magát a náci rezsim borzalmaitól.

A zsidó lakosság elhurcolását is a fiatal, de nem zsidó szereplők szemszögéből látjuk. Amikor elégedetlenek vagyunk Hanneke kezdetben nem túl hősiés döntéseivel, a kérdés is felszínre jön: vajon mennyi bátorságot, kockázatvállalást lehet elvárni mások megmentéséért, vajon én mennyit tudnék magamra vállalni hasonló helyzetben, hős lennék, vagy inkább csak túlélő?

Mit mond a könyv az ember természetéről?

A regény felmutatja, hogy háborús időben is vannak emberek, akik megpróbálnak szembemenni azzal, ami csupa fekete. A könyv első szerelemről, felnőtté válásról is szól, de az emberi gonoszságról is. Apró részleteivel, amelyek kimaradtak a történelemkönyvekből, a szereplők jó döntéseivel és tévedéseivel jelzi, hogy gyakran milyen kevésen múlik bátorság és gyávaság, hősiesség és menekülés.

Köztéri művészettel szeretni az embereket

A Szín-téren:
Jaume Plensa
katalán művész

Invisibles, 2016–2018

Barcelonában született 1955-ben, hatott rá a tenger, illetve Miró és Gaudí munkássága. A családi környezet ösztönzően alakította, apja zongorázott, anyja énekelt. Sokszor bújtt be a zongorába, míg egész kicsi volt, és ott hallgatta a muzsikát. Legtöbbször nem derült ki a turpisság. A hangrezgés meghatározta az életét. Mára már befutott és szeretett művész, aki monumentális, figuratív szobrairól ismert a nagyvilágban (Rio de Janeiro, Calgary, New York, Tokió őriz legálább egy-egy Plensa-művet).

„A sors alakította így,
nem én választottam a
művészetet.”

A szépséget keresve nem csupán köztéri szobrokat, helyzeteket hoz létre, ahol interakció, kommunikáció történik mű és befogadó között. Az arányok, a nagyságrend megköveteli a közteret, feszegetve a hagyományos szobrászat felfogásának határait. Fémről, üvegből, fényből, bronzból, alabástromból, fából, vízből, papírból, hangból alkot. A fény árad a munkáiból, körülöleli azokat, akik

átadják magukat a műnek. A látható és láthatatlan közti feszültséggel varázsol el bennünket, nézőket. Arra kér, hogy ebben a rohanó világban csendesedjünk el, lassuljunk le a művei közelében, és adjuk át magunkat érzéseinknek, gondolatainknak. Figyeljünk mi is a belső hangokra, mint lehuny szemű szobrai, amelyek belső útra hívnak.

Egyik műve, *Az álom* természeti tájba épült, hatalmas méretű emlékmű a hajdani bányában odaveszett emberekért egy észak-angliai településen, a parthoz közel. Elnyújtott, világos színű, lehuny szemű figurát ábrázol, pontosabban egy fejet, amely hangulatában egyiptomi fáraófej idéz fel bennem. A nyújtás révén megszabadul súlyosságától. Miért nyomott, lapos az arc, miért csukott a szem? Testünk egyik legfontosabb eleme fejük, arcunk, amely álmaink, tudásunk palotája. A sötétség szorít, a mélység nyomást gyakorol, a fénytelenység vakít, azaz hiába van

Laura's Hands

nyitva a szemed, úgysem látsz, igaz? Axis mundi, a világ közepén összeköttetik az ég a földdel. Gyönyörűség.

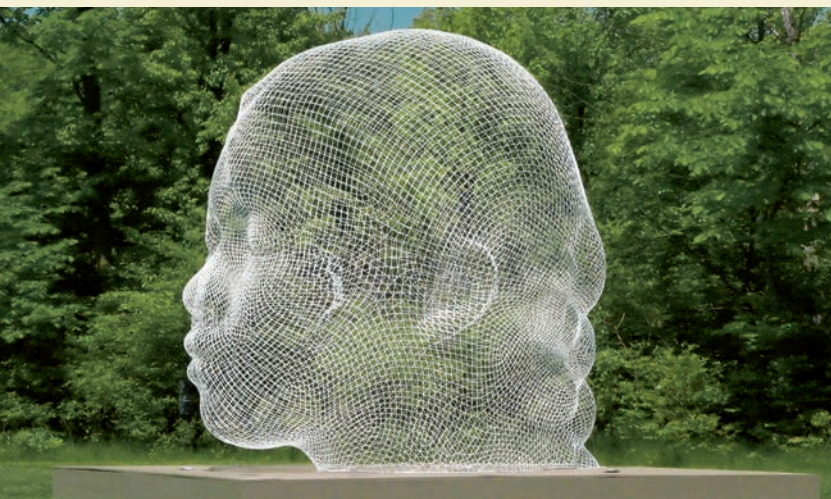
Mi mindenre jó, alkalmas egy műalkotás... Az *áalom* találka- és zarándokhelyé vált. Kulturális, szabadidős tevékenységek zajlanak körülötte, egy közösség életét változtatta meg. S mennyivel izgalmasabb az a tény, hogy az alkotó nemcsak a szakértők számára dolgozik, intézményesített rendszerekben, a művészet számára fenntartott terekben, hanem megszólít mindenkit azáltal, hogy fontos köztéri helyeken mutatkozik meg műveivel, közreműködésre serkentve a lakost, a járókelőt, az érdeklődőt, az embert.

A köztérnek sajátos szabályai vannak, itt az emberek legtöbbször csalódtak, kiábrándultak, akármit terveznél, valakinek nem lesz az úgy jó. Plensa szerint be kell vonni őket a projektbe, talán működhet. Talán úgy el tudja juttatni, meg tudja mutatni a szépséget nekik.

Több asszisztens dolgozik a keze alá, van digitális technikus, aki a számítógépes terveket készíti, és több

embere, aki a fizikai munkát végzi, segít a nagy méretű cuccok ide-oda pakolásában, így művésznünknek marad ideje és energiája kitalálni az új melókat. Így is lehet.

Láthatatlanok című kiállítása 2019. március 3-ig látható a Palacio de Cristalban, a madridi Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofia rendezésében.

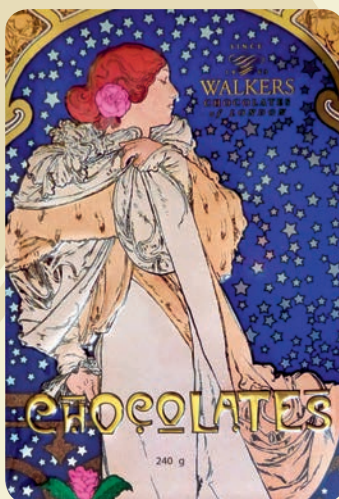

Dream, 2009

Alphonse Mucha szecessziós csokoládéreklám-plakátjai (1896–1902)

Istenek tápláléka: a csokoládé

A 10-15 méter magasra növő kakaófa virágai éjszaka nyílnak ki, 15-30 cm hosszú, ovális termésében 30-60 kakaóbab található

Kakaófa formájában, csokoládéitalos edénnyel ábrázolt maja kukoricaisten (középkori maja edény díszítménye)

Az értékes italt kezdetben csak a leggazdagabbak, legelőkelőbbek fogyasztották (királyi vendégség egy középkori maja kódexben)

Mi fán terem a csokoládé?

A csokoládé alapanyaga, az évszázadokon át az arannyal, ezüsttel vetekedő értékű kakaóbab, a Dél-Amerika esőerdőiben őshonos kakaófa termése. A kakaóbabot a kontinens őslakói, a maják, majd az aztékok isteneik eledelének, ajándékának, a boldogság, a bölcsesség és az életerő forrásának tartották. (Feltehetően ezért lett a 18. században a kakaófa növénytani neve a görög eredetű *Theobroma cacao*: 'az istenek tápláléka'). A kakaófa gyümölcsének kemény héjából használati tárgyakat – kanalat, poharat, szerszámokat – faragtak, leveleivel házukat fődtek be, a magvakat pedig gyógyszerként, fűszerként, valószínűleg szertartásaikhoz és elsősorban

élénkítő hatású italok készítésére használták. A könnyen szállítható és számlálható, mandula nagyságú (pénzmandulának is nevezett) kakaóbabszemek a 16-17. századig fizetőeszközként is szolgáltak (egy pulyka ára például 100, egy nyúlé 30 babszem volt).

A napon megszáritott, megpörkölt, összetört, kukoricaliszttal és vízzel kevert magokból készült az első csokoládéital, a *xocolatl* ('keserű víz'), illetve a mézzel, fahéjjal, vaníliával, ánizzsal ízesített, keverővel habosított *socoatl* ('habos víz'), amelynek emlékét számos európai nyelvben őrzi a csokoládé neve. A kakaóbabból készült főzetet az aztékok serkentő hatása miatt fogyasztották, és hittek abban, hogy az aromás ital növeli bölcsességüket és tette rejüket.

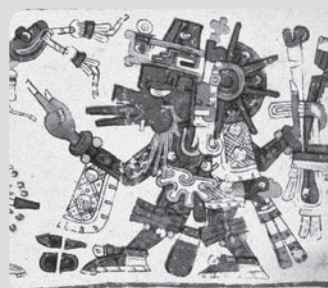
Csokoládéitalt öntő asszony egy középkori azték kódexben

Csokoládéitalt készítő indiánok, a háttérben kakaóbabot szüretelőkkkel (ismeretlen művész rajza)

Középkori kódexet illusztráló, kakaófaaként ábrázolt azték viládfa, tetején sassal

Az ősi azték legenda szerint a kakaó és a kukorica Quetzalcoatl Tollas kígyóisten, a vihar és a bölcsesség istenének ajándéka (illusztráció egy azték kódexben)

II. Moctezuma azték uralkodó – aki a legenda szerint közel öt liter csokoládét ivott naponta – aranyhelyben kínálta meg Hernán Cortést a fenséges itallal

Antonio Colmenero de Ledesma metszetén maga Poszeidón tengeristen csempészi Dél-Amerikából Európába az istenek italát (1644)

Csokoládé készítését ábrázoló, 18. századi falicsempé a Földközi-tenger partján fekvő spanyol városban, Valenciában

Philippe Sylvestre Dufour metszetén (1685) az arab kereskedő kávét, az ázsiai teát, az amerikai indián csokoládét fogyaszt frissítő italként

A csokoládé európai diadalútja

A kakaó – Amerika felfedezése után – spanyol közvetítéssel jutott el Mexikóból Európába. Az első fehér ember, aki a kesernyős ízű „habos vizet” megkóstolhatta, az Azték Birodalmat utóbb meghódító Hernán Cortés volt, akit az aztékok az ősi földre visszatérő Tollas kígyóistennek véltek. Az ő hajói hozták el Európába az első kakaóbabmagokat.

A csokoládé egy évszázadon át jellegzetesen spanyol italnak számított. Az 1500-as években, amikor az ugyancsak Amerikából származó krumplit még aranytányérokra, zeneszó mellett szolgálták fel a lakomákon, a csokoládé élvezete a legelőkelőbbek kiváltsága volt, és az arany-, ezüstserlegekben, majd magas falú

porceláncsészékben kínált egzotikus ital fogyasztása fontos társasági eseménynek számított.

Az 1600-as években élénkítő hatású, erősítő, életerőt megnövelő italként hódította meg Európát, majd Ázsiába, Afrikába is eljutott. Franciaországban XIII. Lajos felesége, Ausztriai Anna még titokban hódolt élvezetének, XIV. Lajos (a Napkirály) korában viszont már az egész királyi udvart hatalmába kerítette reggeli és társasági italként való fogyasztásának szenvedélye. A királyné, az uralkodó és annak kegyencnői számára királyi csokoládémester készítette „a szerelem elixírjét”. A kifinomult ízlést jelképező italt a felvilágosodás korának irodalmi szalonjaiban is szívesen fogyasztották a nemesek, nagypolgárok, költők és művészek.

Jules Joseph Lefebvre: Szolgálólány porcelán csokoládés kannával és csészével (1880)

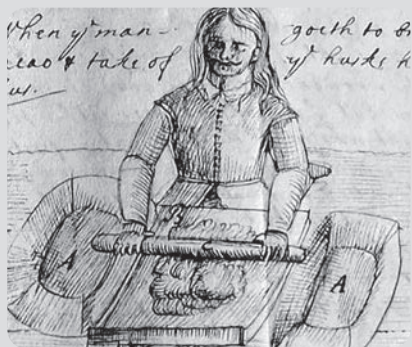

Az 1700-as években fontos szertartás volt a reggeli csokoládé elfogyasztása (Nicolas Lancret: A reggeli, 1741)

Csokoládét kóstoló 17. századi francia lovag és hölgye a szolgálóval és az italt keverővel habosító háziasszonnyal (Nicolas Bonnart metszete, 1680 körül)

Angliában az 1660-as években már csokifagylalt is készült hóval és kevés sóval elkevert csokoládépasztából

Az első londoni csokoládéház (a White) és gyaloghintón érkező látogatói az 1600-as évek végén

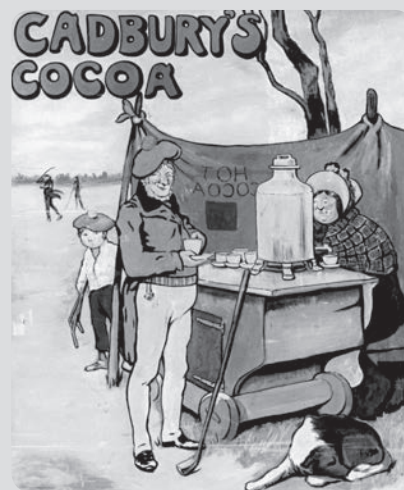
A csokoládé 19–20. századi hódító útján fontos szerepe volt a vonzó, színes reklámoknak (Theophile Alexandre Steinlen reklámlapkája, 1898)

Az elsősorban kolostorokban készített, cukorral, vaníliával, rózsavízzel, fahéjjal, szegfűszeggel stb. kevert csokoládépaszta receptje száz éven át féltve őrzött spanyol titok maradt (az első európai csokoládékészítő műhelyt 1580-ban hozták létre). Később, a 17–18. században már az angol közembereket is meghódította, Ausztriában pedig valóságos nemzeti itallá vált. Az Európa nagyvárosaiban (Velencében, Párizsban, Londonban, Bécsben stb.) sorra nyílt csokoládéházak – a kávéházakhoz hasonlóan – a társasági és a politikai élet központjaivá váltak. A reggeli csokoládé pedig hozzájárult a napi háromszori étkezés szokásának kialakulásához: a hagyományos dél-előtti ebéd és délutáni estebéd mellett megjelent a reggeli is.

Bár a legelőkelőbbek már a 17–18. században töltött csokoládégolyók-

kal (pralinével, konyakos meggyel) kényeztették magukat, a csokoládét néhol még a 19. század végén is kizárólag patikákban árulták erősítőként, frissítőként, a búskomorság (mélakór, depresszió) ellenszereként. Fogyasztásának megítélése az idők során meglehetősen ellentmondásos volt. Hívei úgy tartották, hogy határtalanul megnöveli az életkedvet és minden betegséget meggyógyít, ellenzői viszont a szív, a gyomor, a tüdő és a női szépség károsítóját, a hisztéria (sőt, egy márkinő fekete bőrű gyermeke születésének) okozóját látták benne.

Jótékony hatását Jean Anthelme Brillat-Savarin francia jogász, világhíró „inyesmester” foglalta össze: „Különösen jót tesz azoknak, akik nagy szellemi munkát végeznek, akik a prédikálószékekben, a katedrán vagy a bíróság előtt sokat kénytelenek szónokolni, és az utasoknak...”

Az angol Cadbury testvérek királyi engedéllyel működő csokoládékészítő cégének reklámlapkája az 1800-as évekből

Az Angliában elsőként táblás csokoládét gyártó Fry csokoládégyár termékeit hirdető plakát az 1910-es évekből

A legfinomabb csokoládé (a Milka elődje) Philippe Suchard svájci cukrász 1826-ban alapított gyárában készült

A csokoládéházakat kizárólag férfiak látogathatták (nők legfeljebb a pult mögött állhattak)

A Kugler Henrik cukrászmester által alapított, majd Gerbeaud Emil, a konyakos meggy magyarországi meghonosítója által híressé tett budapesti Gerbeaud Cukrászda az 1800-as évek végén

A formákba öntött csokoládémikulások (és -nyuszik) a Stühmer csokoládégyárból kerültek először az üzletek polcaira

A Stühmer csokoládégyár különleges, egyedi termékei voltak az alumíniumfóliába csomagolt, porcelánózott csokoládéfigurák

Az alapító dédunokájáról elnevezett Tibi csokoládét először készítő Stühmer gyár termékeit népszerűsítő hirdetés a múlt század első feléből

A világ legkedveltebb édessége Magyarországon

A csokoládé első magyar említője Palocsay György költő, kuruc tábornok volt, aki az 1700-as évek elején egy franciák elleni csatából hazatérve számolt be „az urak asztalánál megjelent újfajta italról”. Élettani hatásáról és „ismejeleiről” Rhédey Antal írt „orvostudori értekezést” (1844), miszerint „töredékében semmi homoknemű nincs, a szájban tökélyesen felolvadva hidegségérzetet hoz elő...”

Magyarországi meghonosítói német, osztrák, francia származású mesterek voltak, a legnagyobb csokoládégyárat Stühmer Frigyes hamburgi cukrászmester alapította 1868-ban. A Franciaországból Bu-

dapestre költözött Émile Gerbeaud bonbonok és sütemények tucatjait szabadalmaztatta. Dél-Amerikától a török szultán háreméig exportálta készítményeit, de legfontosabb vásárlója a bécsi királyi udvar volt. (Ferenc József császár ugyanis gyorsan evett, és amint egy-egy fogással végzett, az inasok – az etikettnek megfelelően – minden tányért eltávolítottak, így a vendégek csak az étkezések után felszolgált bonbonokkal csillapíthatták éhségüket.) Gerbeaud – unokája szerint – munka közben is szorgalmasan tanulta a magyar nyelvet: „én letakarom a fazekamat, te letakarod a fazekatokat, a fazekaitokat... a fene ezt a furcsa nyelvet...”

Az általános véleményt a csokoládéről John G. Tullius kortárs amerikai grafikus fogalmazta meg a legtalálóbban: „Tíz emberből kilenc szereti, a tizedik pedig hazudik.”

A Stollwerck testvérek pozsonyi csokoládégyárának termékeit már a múlt század elején édességautomatákból vásárolhatták a gyerekek

A Dreher csokoládégyár termékeit népszerűsítő plakát az 1920-as évekből

Az 1921-ben alapított Szerencsi Csokoládégyár egyik első reklámplakátja

„Sokszor úgy érzem: én dolgozom a világ legjobb munkahelyén”

Jófej könyvtárosok válasza a Cimborának

Gyermek- és iskolai könyvtárak munkatársainak tett fel kérdéseket a **Cimbora**, hogy többet tudjon meg arról, miért választották ezt a szakmát, hogyan ajánla-

nak könyvet olvasóiknak, vagy melyik a kedvenc sarkuk a könyvtárban, ahol dolgoznak.

A választ adó jófej könyvtárosok a következő kérdések közül választhatták ki, melyikre szeretnék válaszolni:

Melyik számodra a legkedvesebb része a könyvtárosságnak?

Honnan tudod, mit ajánlj egy könyvtárba érkező fiatalnak?

Melyik a kedvenc könyvtári programod?

Milyen volna álmaid könyvtára?

Hogyan szeretsz olvasni (hol, mikor, mit stb.) és miért?

Balázs Orsolya a sepsiszentgyörgyi Bod Péter Megyei Könyvtárban dolgozik gyermekkönyvtárosként 2002 óta. Szerinte sokan úgy gondolják, hogy „a könyvtáros egész nap csak üldögél, unatkozva várja az olvasókat”. Számára a könyvtárosság láthatatlan része az igazán izgalmas.

„Szeretek a gyermek olvasókkal dolgozni, könyveket ajánlani, kéréseket megoldani. Előfordul, hogy gyerme-

kek, szülők csak azért jönnek, hogy egy kicsit beszélgessenek, tanácsot kérjenek. Jó érezni ilyenkor, hogy hasznos a könyvtáros, segíteni tud” – véli Orsolya, aki az olvasószolgálat minden mozzanatát szereti.

„A könyvtárosi munka színes, változatos, sok kreativitást, időnként türelmet igényel. Mindig kell igyekezni, hogy valamelyest naprakészek legyünk az újonnan megjelent gyermekkönyvekkel. Rendszeresen valami újat kell

kitalálni, hogy bevonzzuk a gyermek olvasókat, éberen tartjuk az érdeklődésüket.”

Orsolya már azt is megtapasztalta, hogy azok, akik néhány éve licis diákként jártak könyvtárunkba olvasni, most anyaként, kisgyermekekkel térnek vissza hozzájuk.

Kedvenc könyvtári programja a *mozgókönyvtár*: „Ez amolyan a *hegy megy Mohamedhez* jellegű szolgáltatás: viszünk könyveket az iskolákba kölcsönzésre. Két évig járunk egy-egy iskolába kétheti rendszerességgel, így sokkal jobban megismerjük az ott tanulókat, ők is bennünket, név szerint tudjuk, melyik diák mit szeret olvasni, személyessé válik a kapcsolatunk.”

Lukács Klára a kolozsvári Apáczai Csere János Elméleti Líceum könyvtárosa több mint 11 éve.

A könyvtárosság legizgalmasabb része számára az új könyvek beszerzése: „amikor kutatok, keresek, könyvkritikákat, blogokat olvasok, hogy megtaláljam az olvasóim számára a legérdekesebb, legújabb könyveket, amelyekből tanulhatnak kicsitől a nagyig, lelkileg, szellemileg fejlődhetnek”. Számba kell venni a divatot is, az újdonságokat – véli, mert azzal fogja meg fiatal olvasóit. Később, amikor kialakul a könyvtárossal szembeni bizalom, akkor tanácsot is adhat, olyan könyvet is ajánl, amelyet a divaton túl is érdemes olvasni.

Klára szinte bármikor olvas, nagyon különböző felületeken tájékozódik: „Hírektől blogbejegyzésekig, újságcikkeken át történelmi szakmunkákig, szórakoztató irodalomtól komoly irodalomig bármit, ami megfogja a tekintetemet vagy a fantáziámat. Volt időszak, amikor vé-

gigolvastam a könyvtárba beérkező összes könyvet, hogy el tudjam mondani a kérdezőknek, miről szól a kezükbe vett könyv. Most már erre képtelen vagyok, de minimum a fűlszöveg alapján eligazítom az érdeklődőket.”

Azt is elárulta Cimbinek, hogy rettentően élvezi, amikor a kisebbek hatalmas szemekkel néznek rá, és azt kérdezik: „Minden könyvet el tetszett olvasni? Ami itt van, mind???”

„Persze hogy nem, de sokat közülük” – feleli ilyenkor. „Jó dolog a gyerekekkel foglalkozni, mert ártatlanságuk, az előttük kinyíló világra való rácsodálkozásuk feltölti az embert lelkileg, és nagyon sokszor úgy érzem: én dolgozom a világ legjobb munkahelyén!”

Zsók Éva 25 éve könyvtáros a csíkszeredai Kájoni

János Megyei Könyvtárban. Számára legkedvesebb, hogy a legkisebb olvasókkal foglalkozhat, őket segítheti, hogy megszeressék az olvasást, és így később is látogatói legyenek a könyvtárnak, olvasó felnőtté váljanak.

„Nap mint nap megörvendeztetnek, amikor kis angyalokként rám mosolyognak, és kérik a segítségem egy jó könyv kiválasztásában”. – mondta el nekünk.

Éva kedvenc könyvtári programja éppen ezért a gyerekcsoportok, osztályok fogadása. Ilyenkor elbeszélget velük, bemutatja a könyvtárat, papírszínházi bemutatóval, énekléssel és könyvek lapozgatásával teszik tartalmassá, izgalmassá az ott töltött időt.

**Kérdezett és összeállította:
Jakab Villő Hanga**

Múltad térképei

Kedves Olvasóm, egy kis kalandra hívlak, nem nagyra, pont csak akkorára, amekkora eddigi életed.

Arra hívlak, hogy gondolkodj el eddigi utadon, és lásd azokat a helyzeteket, eseményeket, pillanatokat, amelyek életed hegyes-völgyes tájából kiemelkednek vagy valamiért szembetűnnek. Aztán végy egy üres lapot, jelöld be azt, amit most kezdetnek gondolsz. Ez lehet a fogantatásod pillanata, a születésedé, lehet valami még korábbi, például az, hogy a szüleid találkoztak, de számodra jelentheti a kezdetet az első emléked is, vagy az első vicces vagy szomorú történet, amelyet kisbaba- vagy kisgyerekkorodról rólad meséltek neked. Jelöld meg ezt a lapon, és ettől indulj el.

Jelöld be a többi kiemelkedő, szembetűnő, jelentékeny pontot, ahogy a térképeken is bejelölik a csúcsokat vagy szakadékokat, folyókat, völgyeket, medencéket, fennsíkakat. Jelöld be azt, amit az eddigi életedből most fontosnak tartasz. És jelöld be azt is, mit tanultál meg életednek ezen a helyszínén, ezeken az eseményeken keresztül. Jelöld be azt is, ha akadt külső segítség. Ha kerültek családtagok, rokonok, barátok, tanárok, ismerősök vagy idegenek, akik melléd álltak. Ha nem került ilyen külső segítség, jelöld be a belső segítődet. Milyen részed sietett segítségedre? Ismerted-e már ezt az önmagad, vagy valami újat fedeztél fel?

Lehet, azelőtt azt hangoztattad magadról, hogy heves, türelmetlen ember vagy, és hirtelen kiderült, tudsz

ám várni. Lehet, azelőtt gyávának gondoltad magad, és hirtelen valamilyen, számodra addig ismeretlen bátorság töltött el. Jelöld be, írd, rajzolj, színezz, ahogy neked tetszik, mindent, ami éppen előkerül, és most fontosnak tartod, jelöld be a térképen. Nem kell nagy történetet írni, csak kulcsszavakat, hiszen önmagadnak készíted a térképet, te úgyis tudod, miről van szó.

Addig tedd ezt, amíg meg nem érkezel a jelen pillanathoz.

Ekkor ismét tekints rá a térképre. Figyelmesen járd be az utat, a kezdettől a jelenig. Lásd, ahhoz képest, hogy csak tizenvalahány éves vagy, már mennyi minden történt veled, mennyi mindent megéltél, kibírtál, tanultál. Lehet, találsz olyan eseményeket is, amelyeket felidézve eszedbe jut, milyen nehéz volt, mennyire meg voltál győződve akkor arról, hogy abból a helyzetből nincs kiút, hogy az a rossz örökké fog tartani. És lásd, a mából nézve már másképp néz ki. Elmúlt, átalakult, valami mássá vált, valami más nőtt ki belőle. Ez is csak egy időszak volt, és már múlttá vált, a te zsenge, fiatal életed múltjává.

Ezt a térképet eldobhatod, megtarthatod, azt csinálsz vele, ami jólesik. Bármikor rajzolhatsz újabb térképet. Lehet, hogy a következő teljesen másképp néz ki, mert egy-két év múlva már más dolgokat tartasz fontosnak a múltadból.

Minden egyes térkép elvezethet a te igazi kincsesbányádhoz, az eleven, az élet által szüntelen változó, alakuló, aktuális önmagadhoz.

Jó utat! Jó utazást!

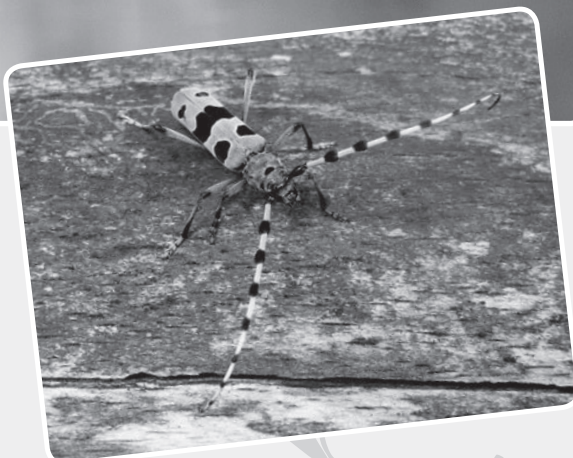
A gólyatöcs az idei év madara

1979 óta a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület minden évben megválasztja az év madarát. Az idei kiválasztott a gólyatöcs.

Ez a madár a nevét a gólyához való hasonlósága miatt kapta, ám annál jóval kisebb. Sekély vízborítású helyeken, nedves réteken, szikes tavak környékén él, vízi rovarokkal és más ízeltlábúakkal, apró gerinctelenekkel táplálkozik. Afrikából tavasszal, március-április folyamán érkezik, majd a költés végén, augusztusban visszatér oda. Magyarországon fokozottan védett, eszmei értéke 250 ezer forint. Legfontosabb ismertetőjele hosszú lába és egyenes, hosszú csőre.

Az év madarán kívül megválasztják az év fáját, emlőset, rovarját, hullójét, vadvirágát, gombáját, halát, denevérét. A szavazást egyes csoportoknál korábban, másoknál csak év végén zárták le. A rovaroknál három faj közül lehetett választani – kis apollólepke, magyar tarsza, havasi cincér –, a gombáknál viszont tíz fajt jelöltek, köztük a sokak által ismert légyölő galócát és a piruló galócát. A halaknál a vörösszárnyú keszeg, a szivárványos ökle és a sebes pisztráng „versenyzett” a megtisztelő címért.

2018-ban a vándorsólyom mellett a virágos kőrist, a földikutyát, az óriás szitakötőt, az elevenszülő gyíkot, a kornistárnicsot, a süngombát és a balint helyezték a figyelem középpontjába.

Milyen volt gyerekek lenni a középkorban?

Játszó gyerekek egy középkori francia breviáriumban (J. Paul Getty Múzeum)

A középkorral kapcsolatban az egyik legelterjedtebb hiedelem, hogy a gyerekeket lényegében felnőttként kezelték, és a szülő-gyermek kapcsolat sem volt olyan szoros, mint a későbbi korokban. Bár tény, hogy a magas csecsemőhalandóság miatt a szülők több gyermeküket is elveszíthették életük során, ez nem csökkentette az utódaik iránt érzett szeretet és ragaszkodás mértékét.

A gyermekeknek már egészen fiatal koruktól fogva részt kellett venniük a család munkájában. Ez a legváltozatosabb feladatokat jelenthette, az állatok és a kisebb testvérek felügyeletétől kezdve, a cipekedésen át egészen a „családi üzlet” működtetéséig. A régészek gyakran találnak apró ujjlenyomatokat köveken vagy agyagedényeken, ami jól mutatja, hogy a gyerekek valóban aktív részesei voltak a munka világának.

Az alsóbb társadalmi rétegekbe született fiúk közül a szerencsésebbeknek lehetőségük nyílt arra is, hogy a közeli székesegyházi iskolában tanuljanak. A középkori iskolákban – amelyek elsősorban a papi utánpótlást biztosították – a tanulók elsajátították a latin nyelvet, valamint megismerkedhettek a hét szabad művészettel, amelyeket a korabeli tanterv szerint a nyelvtant, retorikát és logikát magában foglaló triviumba, valamint a számtant, geo-

metriát, csillagászatot és zenét tartalmazó quadriviumba osztottak. Az iskolát végzettek számára lehetőség nyílt arra, hogy elhelyezkedjenek az alsóbb papi rendekben, ahol a tehetségesebbekre hivatali vagy ügyvédi karrier várt. (Nem volt kizárt az sem, hogy az egyházon keresztül valaki igazán magas rangra emelkedjen – elég csak a jobbágyorsorból majdnem a pápaságig jutó Bakócz

Iskola a középkorban

Büntetésből megvesszőzik a rosszkodó diákok a középkori ábrázoláson (British Library)

Tamásra gondolni –, de főpapi széket kétségtelenül könnyebb volt szerezni, ha magasabb rangú családból származott valaki.)

Az egyházi karrier egy másik lehetséges iránya volt, ha a szülők fiukat egy szerzetesi rendházba, lányukat egy apácázárdába küldték nevelkedni. Itt aztán később szerzetesi, apácai fogadalmat tehettek, és a közösség részeként élhették életüket.

A nemesi családok gyermekei számára már több karrierlehetőség nyílt, bár ők is szép számban bukkantak fel az egyházi iskolában, illetve a rendházakban. A fiúkat jellemzően már hétéves koruktól tudatosan készítették a lovagi életmódra. Gyakran nem is saját családjuk körében, hanem egy nagyobb földesúr vagy akár a király udvarában nevelkedtek, ahol számos más nemesi ifjú társaságában figyelték a felnőtt lovagokat, maguk pedig kis fakardokkal és íjakkal, pónik hátán ülve gyakorlatoztak.

Bronz játék lovag, Európa, 13-14. század (Walters Művészeti Múzeum)

Kislány egy 14. századi ábrázoláson (Francia Nemzeti Könyvtár)

Míg a fiúk a háború fortélyait sajátították el, addig a lányokat későbbi házvezetői szerepkörükre készítették fel. Ez korántsem merült ki a főzésben és takarításban, hiszen amikor férjük hádjáratra ment, lényegében az egész udvar igazgatása a nemesasszonyokra hárult. Ennek megfelelően érteniük kellett a költségvetés közben tartásához és a szolgálók munkájának koordinálásához is.

A gyermekek nevelése mai szemmel nézve igen csak kemény volt. Szigorú vizsgákon kellett helytállni mind az iskolában, mind a kiképzések során, nem is beszélve a földeken vagy műhelyekben végzett izzadós munkáról. A fegyelmezés és a büntetés teljesen elfogadott eszköze volt még ekkor a verés is, amelyet általában kézzel vagy valamilyen pálcával hajtottak végre.

A játék és a szórakozás sem hiányzott azonban a középkori gyermekek életéből. A régészek munkájának hála, számtalan korabeli játék került már elő. Így például ismerünk kis lovagfigurákat és apró főzőedényeket is. A neves történetíró, Walesi Gerald pedig egy munkájában azt is felidézte, hogy testvéreivel miként építettek homokvárakat a tengerparton – igaz, ő maga inkább homokmonostort tervezett. Tudjuk továbbá, hogy a középkori gyerekek előszeretettel űzték labdajátékokat és korai ütős sportokat, de ismertek voltak az olyan, ma is népszerű táblás játékok, mint a sakk vagy a backgammon.

(Forrás: Múlt-kor történelmi magazin)

Cimbi naplója

Szijasztok!

Ez itt **2019** első levele. Tele jó hírekkel. Spár roszal. Végre tudom mileszek. **Házszentelő.** Asziszem ez a legjobb munka a világon. Dolgozni is kel, de **Pénz** is jár érte. Mondjuk, az **elsőáldozás** és a **bérmálás** is jó, de az csak 1 van. Anyucinak montam, hogy én idén is lebérmálkoznék, de azt montam, nem hivhattuk a rokonokat minden évbe. Pedig megérné! De a **házszentelés**, az nagyszerű. Dicsértesék az Úrneve, ugy kezdődik, asztán ének, **szenkép édeség** csokinyuszi **MIKULÁS** és pénz. S az minden évbe van. Nem aszt kel mondani, köszönöm, hanem Istenfizesse. Aszt montam a pabbácsi, hogy ez a vatikáni valuta: **istenfizesse**. Olyan, mind a lej, vagy a forint, vagy a zeuró. Istenéltesse aki kitalálta!

A ho mindent betemetet, egyedül az iskolát nem. S a **korházat** ahol voltam. Apuci vitt magával, meglátogatuk az egyik baráttyát. Ott kapus a korháznál, megmutatta a **mentőt s egy hordágyat is**. Elég félelmetes volt a kapus. A hordágy is. Volt rajta egy ember, a feje sa keze bekötve. **Megcsuszott a jégen s leesett.** Gipszbe teték. A gipszet én edig ugy tudtam, hogy karton. Apuci azt mongya mindig: **gipszkarton**. De ez nem az volt.

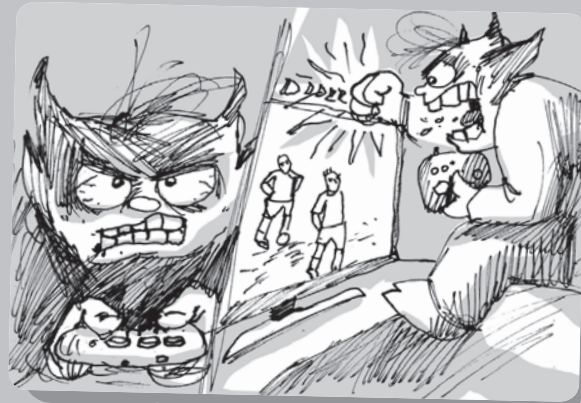
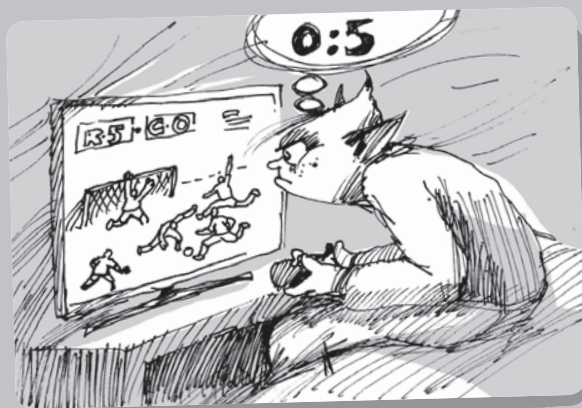
Újévre jött egy új osztájtársunk. Olyan fehér az arca, hogy amikor hozzánk jött, a **pulink** a ködbe nem vette észre, csak amikor nekiment a lábának. Fáj a **pulink** lába, felnyúszitot, felugatot, asztán szinte megharapta. De nem találta meg, helyette szétrágtam a **HOEMBERT**.

Az iskolába jöttek a **zinspektorok**. A tanárnéni ugy reszketet, mind egy **tányér kocsonya**. A krétát ugy ütö reszketve a táblához, hogy a **zinspektor** aszt hitte, kottát tanulunk matekorán. Tátátítitizenegy meg tátátítitizenhuszonnyóc annyimind. De persze **zárójelbe**, hogy nehéz legyen. A tanárnő aszt montam, **mesés** ora lesz. Hát az biztos hogy minket és a **zinspektort** ugy öszezavarta, mind Pinokkijot az anyáknappa. S mind **Hofehérkét** a nyolcadik törpe. Meresztetük a szemünket, mind aki síszemüvegelt ment a **háromdés** moziba. Ora végén már ugy ásítotzott, mind JancsisJuliska a **kürtöskalácsfesztiválon**. Ekkor villantak elő a fogai. Azota is magam előtt látom. Ugy nézett ki, hogy amikor vigyorgot, a pénztári vonalkodfelismerő egyből csipogott volna, s felismerte volna mint lejárt ideju, **akciós tikk-takkcukorkát**. A tanárnéninek aszt montam, maradjon az iskolába, tarcsa meg az állását. De ő ülni szeret. Nem állni.

Még anyit, hogy apuci mindig haragutt, met a testvéremnek sok pirszing juk van a fülén. Asztán a multkor apuci úgy jött haza, hogy **orába, arcába, fülibe juk volt**. Anyuci jól mexitta, azota nem engedi kezdők darts versenyére.

Éjjen a csengő, éjjen a hosszú szünet!

Amikor a... konzol visszaüt

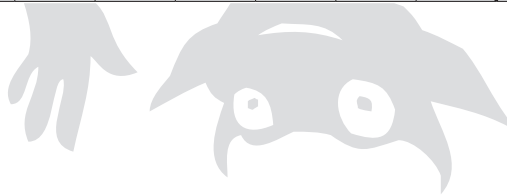

Csillag István rajzai

Erdélyi írók történelmi regényei

	Málta autójele	Mondatrész	Feladat, ismétlés	Öreg bácsika	Győr folyója	Becézett Otília	Szerb udvarház	Ragadozó halfajta	Kén vegyjele	Az energia jele Szintén	Női név Homoktúrzás	Zamat	Keleti táblajáték	Szemlér Ferenc regénye
Makkai Sándor regénye			GY											
	Kubikos							Virág része						
	Kodolányi-regény							Mocsári növény						
Francia forradalmár									Illeték				Olasz autójel	
									A végén torzi!				Szándékozik	
Nagyanyó kedvence						Mint				Idegen férfinév				
						Amper				Tonna				
A Lant csillagkép latinul (LYRA)					Kabátot fogasra tesz						Amely személy			
											Ritka női név			
Az áramerősség jele	Liter			Orvos						Névelő		Ész		GY
	Megállás autójel											Kilátásba helyez		
Csökken a víz szintje										Mikorra?				
Katonai tömb										Ezüst vegyjele			Siemens, röviden	
													Szán	
Előkelő férfi			Kiló											
			Orosz folyam											
Szoknyás, dudás nép														
Svéd képregényhős														
Rangjelző szó			Sugár		Farol	Spanyol autójel	Hideg évszak	Hamvadó	Regél	Tova	Alul			
			Sportesónak								Sértülés			
Ollós állat				Nagy, sok								Fürdünk benne		
				Teremsport								A hátához		
Régészeti munkát végző						Ennivaló							A föld felé	
						Svéd aprópénz							Kedv, régiesen	
A tárgy ragja		Indítás választáson								Ujjával érint				Joule
		Magad								Tiltás				Germánium
	Fed						Öröklés-hordozó				Nyelőcső			
	Fluor						Volt				Gramm			
Gulácsy Irén regénye													NY	

Az istenek édes ajándéka

id. Jean-Baptiste Charpentier: *Penthièvre herceg családja csokoládés csészékkel* (1768)

Carle Van Loo: *Szultána (Madame de Pompadour szerencsen szolgájával)*, 1747)

Jean-Etienne Liotard:
A szép csokoládés lány
(1745)

Paul Gavarni:
*Az érkezését csengettyűszóval
jelző csokoládéárus*
(1855)

Jean-Etienne Liotard:
*Francia hölgy és szolgálója
török jelmeztben*
(1750)

Jean-Etienne Liotard:
Csokoládét töltő hölgy
(1756)

cimborá

Rendeld meg most
a **Cimborát**
a 2018-2019-es tanévre!

Éves előfizetési díj:
30 lej (3,33 lej / lapszám)
Az előfizetési díjat két részletben is
kifizetheted.

A Cimborá ára nem előfizetőknek:
4 lej / lapszám.

- KERESD AZ ISKOLAI TERJESZTŐNÉL •
- érdeklődj a 0752 062 885-ös telefonszámon •
- írd a cimboramail@gmail.com címre •

www.cimboranet